

OECD, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.oecd.org>

8. Eco-Innovation Challenge. Pathways to a resource-efficient Europe. Eco-innovation Observatory, 2010. Funded by the European Commission. Brussels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.eco-innovation.eu>

9. Europe in transition: Paving the way to a green economy through eco-innovation. Eco-Innovation Observatory, 2013. Brussels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.eco-innovation.eu>

10. Kemp R., Pearson P., Final report MEI project about measuring eco-innovation. UM-MERIT, February 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merit.unu.edu/MEI>

11. Rene Kemp. Ten Themes for Eco-innovation Policies in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merit.unu.edu>

12. Reid, A., Miedzinski M. Eco-Innovation Final Report for Sectoral Innovation Watch. Europe Innova. 2008. – Режим доступу: www.technopolis-group.com

13. Чайка Т.О. Еко-інновації в органічному агровиробництві [зб. наук. праць Таврійського держ. агротехнологічного університету] / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид. Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. – № 2 (18). – Т. 3. – 372 с. – С. 255–262

14. Загвойська Л.Д. Еко-інновації у бізнес-стратегіях за умов екологічної глобалізації // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу : зб. тез доповідей Четвертої міжнар. наук.-практ. конф., 29 вересня–1 жовтня 2010 р. – Суми : Сумський державний університет, 2010. – С. 87–89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/16963/1/31.pdf>

15. Галушкіна Т.П. Формування ринку екологічних послуг у форматі розвитку «зеленої» економіки / За наук. ред. Т.П. Галушкіної. – Одеса. ІПРЕЕД НАН України. Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2012. – 264 с.

16. Кириленко В. Конкурентоспроможність на світових ринках у сфері еко-інновацій – Проект ЄС «Вдосконален-

ня стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». – Т. 3 Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України, 2011. – С. 62–64.

17. Raimund Bleischwitz, Stefan Giljum, Michael Kuhndt, Friedrich Schmidt-Bleek et al. Eco-innovation – putting the EU on the path to a resource and energy efficient economy. Wuppertal Spezial 38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.wuperinst.org>. – С. 15.

18. Europe in transition: Paving the way to a green economy through eco-innovation. Eco-Inno Observatory, 2013. Brussels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eco-innovation.eu. – С. 25.

19. Eco-Innovation: The UNEP Approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.unep.org>

20. Керівництво Осло. Рекомендації щодо збору та аналізу даних стосовно інновацій. Третє вид. – Пер. з англ. та наук. ред. Андрощук Г.О. УкрІНТЕІ, 2009. – 164 с. – С.47.

21. Raimund Bleischwitz, Stefan Giljum, Michael Kuhndt, Friedrich Schmidt-Bleek et al. Eco-innovation – putting the EU on the path to a resource and energy efficient economy. Wuppertal Spezial 38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.wuperinst.org>. – С. 15.

22. Europe in transition: Paving the way to a green economy through eco-innovation. Eco-Innovation Observatory. 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eco-innovation.eu. – С. 37.

23. Towards a circular economy: A zero waste programme for Europe. European Commission, COM(2014) 398 final. Brussels, 2.7.2014. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment. – С. 2.

24. Innovation for a sustainable Future – The Eco-innovation Action Plan (Eco-AP). Impact Assessment. Brussels, 15.12.2011, COM(2011) 899 final. Brussels, SEC(2011) 1599 final. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment

25. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2013 році. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.ukrstat.gov.ua>

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Л.В. Лях

Постановка проблеми. Інновації є одним із основних ресурсів, що визначають

конкурентоспроможність країни. Економічне зростання значною мірою залежить від

спроможності країни своєчасно адаптуватися до технологічних зрушень, освоювати нові економічні ніші, забезпечувати виробництво нових видів продукції і послуг з високою часткою доданої вартості [1].

Сучасний досвід свідчить, що всі найбільш успішні країни досягли високого рівня конкурентоспроможності національних економік завдяки переходу до інноваційного типу розвитку суспільства. Так, 80 – 90% річного приросту ВВП вони отримують за рахунок інноваційного сектору. Отже, усе більш важливим фактором у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки стає стимулювання інноваційного розвитку країн [2].

В умовах ринкових відносин конкурентоспроможність характеризує ступінь розвитку суспільства. Чим вище конкурентоспроможність країни, тим вище життєвий рівень її мешканців.

Інноваційні процеси потребують постійної уваги і кваліфікованого моніторингу для порівняння показників інноваційної діяльності в Україні з показниками країн, які досягли успіхів у розбудові наукового потенціалу й генеруванні інновацій. Вивчення досвіду провідних країн сприятиме створенню конкурентних переваг на довготривалу перспективу.

Метою дослідження є визначення зв'язку між конкурентоспроможністю України та її місцем серед інших країн світу за рівнем інноваційного розвитку на основі міжнародних рейтингів і статистики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню сучасного стану інноваційного потенціалу України присвячено ряд робіт вітчизняних науковців. Над питаннями щодо розвитку вітчизняної теорії і практики інноваційної економіки працюють Л.А. Мусіна, Л.І. Федулова, В.М. Геєць, С.В. Захарін. І.Ю. Єгоров досліджує проблеми побудови узагальнюючих індексів інноваційного розвитку і доцільність їхнього використання в умовах України.

Проте варто відзначити, що вивчення основних тенденцій інноваційного розвитку і їхнього впливу на конкурентоспроможність залишається актуальним і нині.

Виклад основного матеріалу. Інновації в сучасній економіці є потужним фактором зростання її конкурентоспроможності. Світ стає ареною діяльності великих корпорацій, поглиблюється міжнародний поділ праці, багаторазово зростають обсяги, динаміка і значення зовнішньої торгівлі та міжнародних економічних відносин. Усе це відбувається на основі зростання конкурентоспроможності економіки, основою якої є інновації. Задача соціально-економічного розвитку полягає не в дотриманні стабільності, не в кількісному накопиченні тих чи інших позитивних показників, а в здатності створювати нові можливості для змін у майбутньому. Завдяки інноваціям суспільний прогрес стає динамічним і творчим.

Світова практика свідчить, що інновації відіграють першочергову роль в економіці розвинутих країн. Вони сприяють зростанню конкурентоспроможності економіки, оптимізації її структури, економії на масштабах виробництва, диверсифікації господарської діяльності, залученню зовнішніх фінансових ресурсів з метою досягнення ринкових переваг у розвитку провідних секторів світової економіки.

Одним із найбільш авторитетних рейтингів для оцінки рівня розвитку економіки країни є Глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК). Він розраховується на основі широкого переліку показників, включаючи в себе підіндекси «інновації» й «технологічна готовність».

За даними останнього опублікованого звіту Світового економічного форуму «Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2014-2015» Україна, піднявшись у рейтингу на вісім позицій, посіла 76-те місце серед 144 країн. Швейцарія вже шостий рік поспіль очолює рейтинг. До першої п'ятірки також увійшли

Сінгапур, США, Фінляндія й Німеччина [3].

Російська Федерація і Казахстан цього року укріпили й поліпшили позиції за показниками конкурентоспроможності (рис.1).

Автори рейтингу відзначають, що Україна як і раніше займає високі позиції за показниками «ємність ринку» й «освіта».

Погіршилася позиція України лише за показником «рівень розвитку бізнесу». За показником «інфраструктура» Україна залишилася на попередньому місці, при цьому в дослідженні є коментар, що під час підрахунку рейтингу не було враховано складну ситуацію у східних регіонах (рис. 2).

Україна може підвищити ефективність економіки за рахунок розвитку конкуренції на своїх товарних ринках і продовження реформи фінансово-банківського сектору. Рейтинг за цими показниками поліпшився, але все ще залишається низьким порівняно з провідними країнами світу.

Автори дослідження відзначають, що підвищення рівня і стабілізація економічного розвитку України в майбутньому потребуватимуть вирішення серйозних проблем, з яких

найбільш важливою є подальша перебудова інституційної інфраструктури.

Рейтинг України за підіндексом «інновації» у 2014 р. відповідає 81-му місцю, тобто він підвищився на 12 позицій.

За всіма показниками, окрім показників «державні закупівлі новітніх технологій і продукції» і «наявність учених і інженерів», Україна поліпшила свої позиції в рейтингу. Найбільше зростання, з 112 на 66 позицію, відзначено за показником «видатки компаній на дослідження і розробки».

За підіндексом «технологічна готовність» у 2014 р. Україна посіла 85-те місце в рейтингу проти 94-го в 2013 р. Значний вплив на поліпшення позиції України за цим підіндексом мали показники «іноземні інвестиції та трансфер технологій», «Інтернет-користувачі», «використання ширококутного доступу до Інтернету/на 100 осіб».

У ході дослідження респонденти визначили п'ять найбільш проблемних факторів для ведення бізнесу в країні, а саме, % : корупція – 17,8 (рік тому – 15,5); політична нестабільність – 14 (рік тому – 10,1); доступ до фінан-

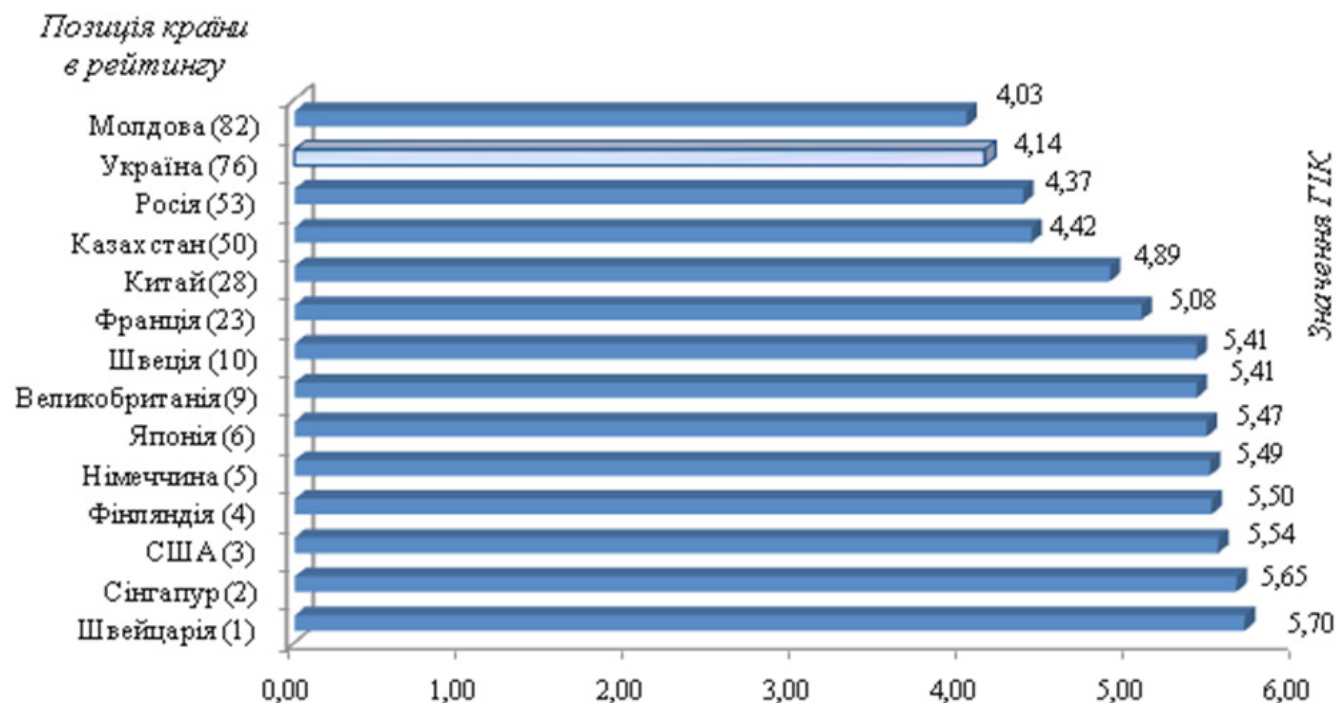

Рис. 1. Рейтинг країн за ГІК у 2014 р.

сування – 13,9 (рік тому – 16,7).

Об'єктивним індикатором успішності інноваційної політики країн світу є Глобальний інноваційний індекс (ГІІ), який публікується з 2007 р. щорічно як головний інструмент для оцінки стану інновацій. Як і інші подібні індекси, що формуються завдяки використанню евристичних процедур, він має певні недоліки, але водночас дає можливість зробити узагальнення і здійснити міжнародні порівняння на єдиній методичній основі [4].

У доповіді «Глобальний інноваційний індекс 2014» підкреслюється, що незважаючи на несприятливу економічну ситуацію, інноваційна діяльність у світі продовжує розвиватися. У більшості країн витрати на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи зростають, а місцеві інноваційні центри успішно функціонують. Групу країн з економікою, що розвивається, які випереджають за показниками інші відповідні їм за рівнем доходів країни, автори дослідження називають «новими інноваторами»: Молдова,

Китай, Монголія, В'єтнам, Індія, Йорданія, Вірменія, Сенегал, Малайзія, Таїланд, Україна, Грузія. Серед країн з низьким рівнем доходу випереджаючі показники мають Кенія, Уганда, Мозамбік, Руанда, Малаві, Гамбія і Буркіна-Фасо. Ці країни демонструють зростаючу результативність інноваційної діяльності завдяки вдосконаленню нормативної бази, інтеграції з глобальними кредитно-інвестиційними і товарними ринками, наявності кваліфікованої робочої сили, ефективної інноваційної інфраструктури, високоосвіченої ділової спільноти [5].

За даними доповіді «Глобальний інноваційний індекс 2014», Україна посіла 63 місце серед 143 країн світу, набравши 36,3 бали зі 100 можливих. У 2013 р. Україна займала 71 місце серед 142 досліджуваних країн. Цього року Україна поліпшила свої позиції за трьома підіндексами: інституції, результати наукових досліджень, творчість.

У 2014 р. за підіндексом «інституції» Україна посідає 103 місце проти 105 місця у 2013 р.

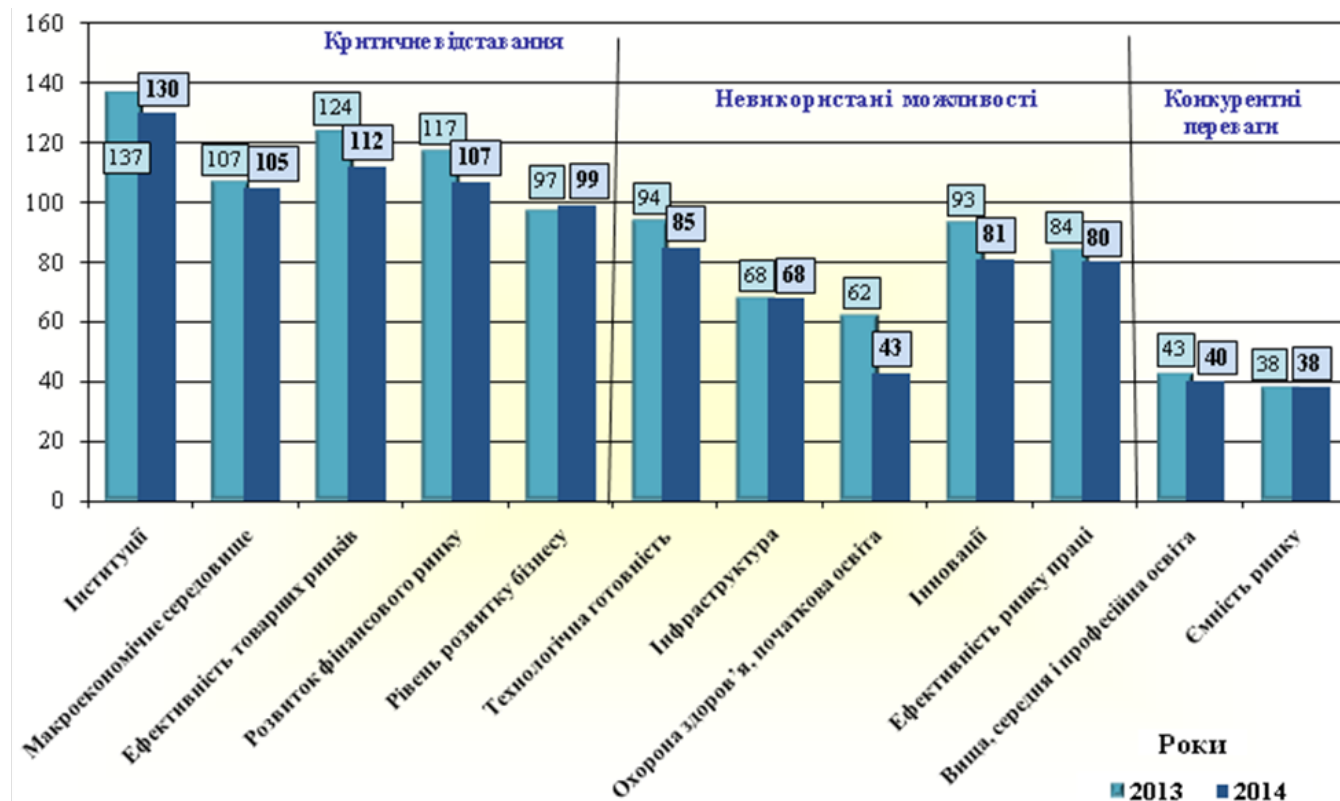

Рис. 2. Рейтинг України за 12-ма складовими ГІК

(у тому числі за показником «політична ситуація» – 86, «регуляторне середовище» – 90, «стан бізнес-середовища» – 122).

За підіндексом «людський капітал» Україна посіла 45 місце в рейтингу. При цьому за рівнем освіти у 2014 р. країна посіла 58 місце, за показником «вища освіта» – 34, «дослідження та розробки» – 48 місце.

За підіндексом «інфраструктура» Україна опинилася на 107 місці, погіршивши свою позицію.

Ринкові показники України у 2014 р. оцінені в 45,1 балів, що відповідає 90-й позиції в рейтингу.

За підіндексом «бізнес-досвід» Україна посіла 87-ме місце. Зокрема, за показником «кількість працівників розумової праці» – 65-те місце, «інноваційні зв'язки» – 105-те, «сприйняття знань» – 90-те).

За підіндексом «результати наукових досліджень» Україна у 2014 р. посіла 32-гу позицію. У тому числі за показником «створення знань» – 15-те місце, «вплив знань» – 85-те, «поширення знань» – 71-ше [5; 6].

За підіндексом «творчість» Україна за-

ймає 77-ме місце в рейтингу, у тому числі за показником «нематеріальні активи» – 112-те місце, «креативні товари та послуги» – 82-ге, «онлайн творчість» – 42-ге (рис. 3).

Перше місце за значенням ГП у 2014 р. посіла Швейцарія (64,78 балів зі 100 можливих), друге – Великобританія, третє - Швеція. Також до першої десятки ввійшли: Фінляндія, США, Сінгапур, Данія (рис. 4) [5; 6].

Крім Глобального інноваційного індексу в доповіді «Глобальний інноваційний індекс 2014» визначається рейтинг країн за Індексом інноваційної ефективності, який розраховується на основі тих же показників і підіндексів, що й ГП, шляхом рейтингування відношення Інноваційного вихідного індексу до Інноваційного вхідного індексу. Індекс інноваційної ефективності характеризує створення сприятливих умов для підвищення результативності інноваційної діяльності.

За цим показником у 2014 р. Україна посіла 14-те місце, у 2013 р. – 31-ше. Це свідчить про значне зростання ефективності інноваційної діяльності в країні.

Крім того, значне підвищення рейтингу за

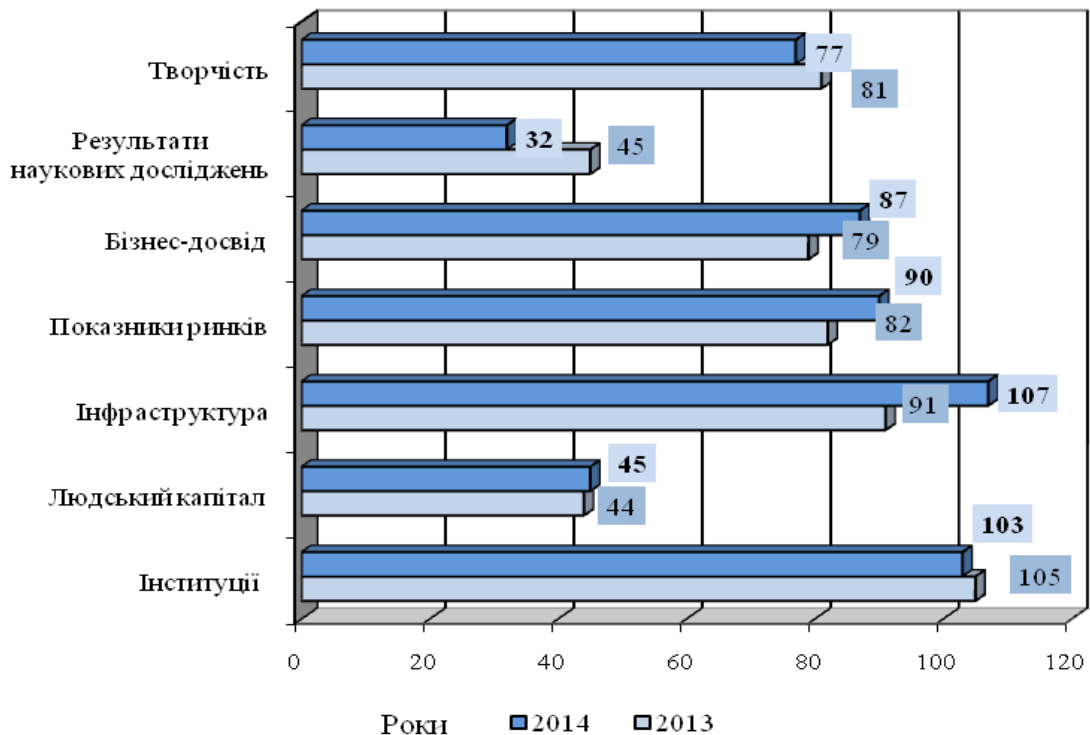

Рис. 3. Динаміка підіндексів ГП для України

цим індексом продемонстрували Китай, Росія, Німеччина. Зокрема, Китай у 2014 р. посів друге місце рейтингу, піднявшись порівняно з 2013 р. на 12 позицій, а Росія перемістилась з 104-ї позиції на 49-ту.

Автори даного дослідження також відзначають, що продовжує зберігатися глобальний

інноваційний розрив. Рейтинги провідних 10 і 25 країн змінилися, але перелік країн залишається незмінним. Зберігається відставання країн із слабшою інноваційною економікою від країн з високим рейтингом. Це можна частково пояснити недостатніми темпами економічного зростання, яке не може в повній

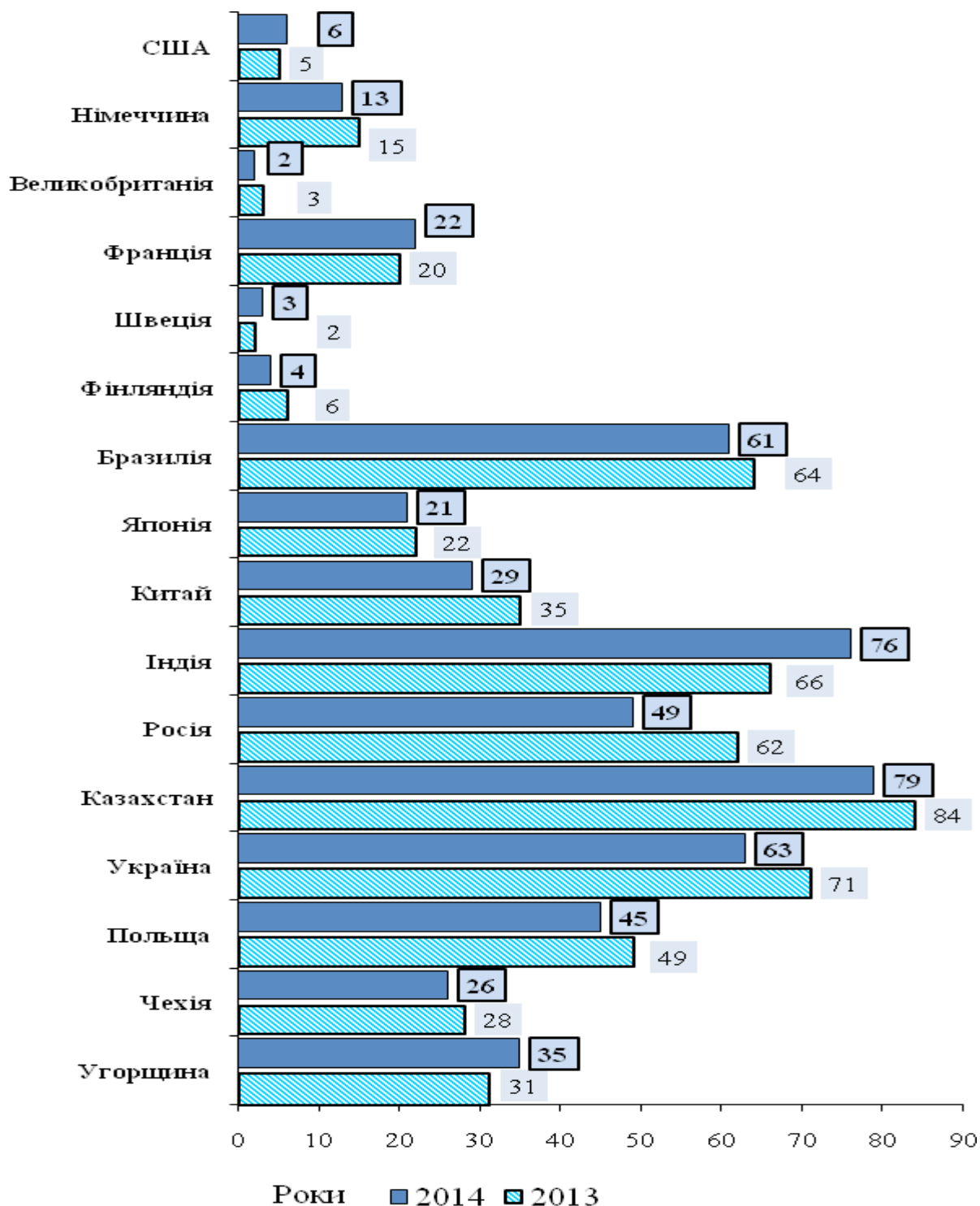

Рис. 4 Динаміка ГП

мірі забезпечити розвиток інновацій.

Висновки

Зважаючи на фінансову кризу, унаслідок якої спостерігається різке погіршення стану реального сектору української економіки, очікувати на зростання конкурентоспроможності без розвитку інновацій практично неможливо.

Згідно з міжнародними дослідженнями Україна має ресурси для інноваційного розвитку, але скористатися своїми конкурентними перевагами заважають низька ефективність роботи державних інститутів, неефективна антимонопольна політика, слабка розвинутість фінансового ринку, низький рівень конкуренції на ринках товарів і послуг, дефіцит довіри інвесторів до фінансової системи. Варто зазначити, що недостатність інвестицій часто унеможливорює створення й упровадження інновацій.

Отже, Україна має сформувати ефективну інституційну основу консолідованого розвитку економічного і творчого потенціалу держави на принципах взаємодії суспільства і

державної влади в розробці і реалізації дієвих механізмів руху до інноваційної економіки.

Використання якісних інновацій позитивно впливатиме на конкурентоспроможність, забезпечуватиме швидке реагування на зміни в зовнішньому середовищі й визначатиме новий шлях подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Науковий та інноваційний потенціал України у міжнародних статистичних порівняннях: монографія / Єгоров І. Ю., Жукович І. А., Рижкова Ю. О. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2010. – 156 с.
2. Балацкий Е. Инновационный сектор промышленности / Е. Балацкий, В. Липин // Экономист. – 2006. – №1. – С. 29–32.
3. The Global Competitiveness Report 2014–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015>
4. Єгоров І. Ю. Проблеми побудови узагальнюючих індексів інноваційного розвитку для України / І. Ю. Єгоров // Статистика України. – 2009. – №4. – С. 7–11.
5. The Global Innovation Index 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>
6. The Global Innovation Index 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2013.pdf>

УДК 338

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ПРОГНОЗНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ

О.В. Мельник, канд. екон. наук,
А.І. Дешко, канд. техн. наук,
А.Є. Слівак, канд. екон. наук,
І.В. Молчанова,
І.В. Караюз

Постановка проблеми. Неодмінною складовою прийняття науково обґрунтованих

рішень під час формування і реалізації державної політики у сфері енергозабезпечення є